

La conjuntura grischuna sa revegn puspè levèt

Or dal rapport annual da l'Uniun da commerzi e da l'Associaziun dals patruns dal Grischun

DA MARTIN CABALZAR

■ **Suenter dus onns difficils para la conjuntura grischuna puspè da serevegnir plaunsieu. Quai resorta almain dal rapport da gestiun cuminaivel da l'Uniun da commerzi e da l'Associaziun dals patruns dal Grischun publictà dacurt. Ils commembers da las duas organisaziuns economicas da noss chantun sa cumponan per la gronda part da represchentants da l'industria, dal commerzi e da la sparta da servetschs. L'uniun tetgala da las organisaziuns economicas dal Grischun sa stenta per ina buna cooperaziun cun numerus partenaris economicas, principalmain era cun la Cuminanza d'interess per il turissem, il Forum d'economia dal Grischun e l'Uffizi chantunal da la promoziun da l'economia, cun Grischun Vacanze e cun las differents instituziuns da furmaziun dal Grischun.**

L'onn economic 2017

L'Institut per la prescrutaziun da l'economia BAK Economics ha quintà la primavera passada cun in creschament dal product brut intern dad 1,5 pertschient. Resguardond l'effect da retardament usità fiss quai schizunt dapli che la media naziunala ch'è vegnida inditgada cun 1,4 pertschient. Ultra da l'industria d'export ch'ha profità il pli bler da quest ferm creschament hai era dà signals positivs da las branschas tangadas principalmain da la crisa, sco la branschada da construcziun e la hotellaria. Tuttina crescha l'economia grischuna en ina cumparegliaziun pli vasta tuttina main ferm ch'en l'ulteriura Svizra.

Sin il martgà da lavur

Da las 15 221 (15 649) lubientschas da lavur concedidas per forzas da lavur da l'exteriur èn 10 618 d'attribuir ad esters cun permissiun da dimora curta, 1149 a dimorants da l'onn, 3316 cunfinaris, 116 dimorants curts or da terzs stadis e 12 dimorants annuals or da terzs stadis. Plinavant èn vegnids annunziadas per maximal 90 dis da lavur d'interpresas grischunas 8584 forzas da lavur e d'interpresas da l'exteriur 12 097 forzas da lavur.

En la media ha la quota da dischoccupads dal Grischun muntà ad 1,5% (1,7%), en Svizra a 3,2% (3,3%). Per la fin da fanadur 2018 han ins già registrà en il Grischun 929 dischoccupads. En cumparegliaziun cun l'onn precedent cun 1084 dischoccupads è il dumber da

La branschada da construcziun stagnescha actualmain, i dat dentant differenzas considerablas tranter las regiuns.

FOTO M. HARTMANN

dischoccupads sa diminuì per 155 personas.

Per la fin da 2017 eran registrads tar l'uffizi da furmaziun professiunala 5560 (5688) contracts d'empredissadi. Quest onn èn 1950 (1978) contracts d'empredissadi vegnids fatgs da nov. 469 (532) èn vegnids dissolvids u midads.

Dapli import e dapli export

Il svilup dal commerzi cun l'exteriur è sa sviluppà 2017 a moda fitg dinamica. La quota da la rauba importada è s'augmentada per 7,4%, l'import da rauba exportada schizunt per 9%. Il saldo d'export dal Grischun e creschà sin bun 407 milliuns francs, quai ch'è il record da fin quà. Tuttina na cuntanschan ils exports betg las dimensiuns dals onns da record da 2007 e 2008. L'industria da chemia e farmacia cun ina cumpart da 36% da l'export ha augmentà 2017 ses exports per auts 14%. L'export da maschinars ed electronica cun ina cumpart da bun 30 pertschient è medemamain creschì marcantamain, l'export d'instruments da precisiun medemamain. Sa diminuìs èn dentant ils exports en il sectur da palpieri e da textilas. Praticamain stabils cun 62% èn ils exports grischuns en ils pajais da l'UE e da l'Efta. En quest territori èn ils ex-

ports creschids per 9,2 pertschient. Il pli fetg èn ils exports creschids en pajais da sava e da transfurmaziun, entant ch'els èn sa diminuìs en pajais da svilup. Tar l'import è cunzunt l'import da products chemics e farmaceutics.

Franà la digren en la hotellaria

La marcanta digren registrada ils onns 2015 e 2016 en la hotellaria grischuna ha pudì vegnir franada 2017. La branschada ha registrà cun 4,85 milliuns entradas in augment da 4,9 pertschient en cumparegliaziun cun l'onn precedent. Il svilup en il Grischun stat dentant en il rom da la tendenza naziunala. En il Vallais han ins registrà in augment da 6,9%, en il Tessin schizunt in tal da 7,7%. Sin plaun naziunal ha l'augment muntà a 5,2 pertschient. Entaifer il Grischun han 11 da 18 destinaziuns registrà dapli frequenzas che l'onn precedent, quai cunzunt en las destinaziuns grondas. Sper in considerabel augment da giasts svizzers (plus 5,4%) han ins dentant era savì registrar in augment dals giasts ord las regiuns da l'Europa dal nord e da l'ost, da l'USA sco era dals martgads asiatics. Damain giasts èn dentant vegnids da noss pajais vischins da la Germania e da l'Italia. Malgrà quests radis da sulegl ston ins dentant

anc adina constatar che la hotellaria grischuna sa sviluppescha anc adina sin nivel fitg bass.

En la parahotellaria han cunzunt ils campadis pudì registrar in augment da set pertschient da las pernottaziuns. Las frequenzas en abitaziuns da vacanzas affittadas a moda commerciala sco era las dimoras collectivs èn stadas stabilas en il Grischun.

Dapli frequenzas tar las pendicularas

Las pendicularas dal Grischun han registrà la stad 2017 1,5% dapli emprimas entradas e schizunt 6,3 pertschient dapli svilup che l'onn precedent. Bler pli impurtantas per la branschada èn dentant las frequenzas durant l'enviern. En cumparegliaziun cun la fitg flaivla sesiu da 2016/2017 han ins pudì registrar la stagiun d'enviern 2017/2018 in augment da 6,1 pertschient tar las emprimas entradas ed in augment da la svieuta da sis pertschient. Sper il favuraivel ambient economic han las grondas navadas durant l'entir enviern e las bunas relaziuns da pistas favurisà il quint. Considerond la media dals ultims tshintg onns ston ins dentant relativar in pau quest resultat. Malgrà las excellentas relaziuns èn las

frequenzas stadas mediocras en cumparegliaziun dals ultims 10 onns. I dessia pia qua er anc bler potenzial, manajan ils respunsabels.

Branschada da construcziun stagnescha

Era sche la branschada da construcziun ha anc adina da sbatter cun las consequenzas da l'iniziativa da segundas abitaziuns sa ella tuttina registrar in augment. Quai tant tar las novas incumbensas (+5,9%) sco era tar il volumen da construcziun (8,7%). Sin il sectur da la construcziun auta datti dentant considerablas differenzas da regiun tar regiun. Entant che la dumonda per spazi d'abitar crescha vivanant en la Val Renana è l'activitad da construcziun tsshessada considerablamain en las regiuns turisticas. La svieuta en la branschada da construcziun stagnescha e l'auta quota d'abitaziuns vidas turbelle-scha las perspectives.

In effect essenzial sin il resultat positiv en la construcziun auta han principalmain ils trais gronds projects: la praschun Nuovo Realta a Cazas, l'engrandiment dal Spital chantunal ed il Center amministrativ Sinergia. Era sin il svilup sectur da construcziun bassa han las autas investiziuns publicas, cunzunt tar las vias chantunalas e tar il tunnel da viafier Alvara in effect considerabel. Cun ina cumpart da 53% èn las investiziuns dal maun public anc adina da fitg gronda impurtanza per la branschada da construcziun.

Viafier retica e Banca chantunala

La Viafier retica ha già 2017 in bun onn da manaschi ed ha generà in gudogn dad 1,2 milliuns. Las entradas nettas dal transport da personas è danovamain creschì per 5,2% sin 99,7 milliuns. Dentant era tar il transport d'autos han in registrà in augment da las entrads per 8,4% sin 15,9 milliuns. Il transport da rauba è creschì per 2,9% sin 15,1 milliuns. Plinavant ha la Viafier retica investì 2017 230 milliuns.

Era la Banca chantunala ha pudì augmentar marcantamain ses gudogn da fatschenta e quai per 24,8% sin 195,3 milliuns. Tut las spartas da fatschenta han registrà in augment. A moda surproporzionala (+6%) èn las ipotecas creschidas. La facultad d'investiziun è creschida per 1,6 milliardas e la facultad da la clientella per 6,6% sin 29,7 milliardas. Dal bun andament da fatschenta da la Banca chantunala profita er il chantun cun 87,3 milliuns (+4,3 milliuns).